

УДК 338.12:636.005

Кобрин Л.М. , асистент

Львівський національний аграрний університет

МЕТОДОЛОГІЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розглядаються методи оцінки ефективності функціонування підприємств. Велику увагу звернуто на конкретні методи, що застосовуються для визначення ефективності функціонування молокопереробних підприємств, використання яких дозволить сформулювати висновки та окреслити перспективи подальшого розвитку даних підприємств.

Ключові слова: метод дослідження, ефективність функціонування, молокопереробні підприємства.

Kobrin L.

METHODOLOGY EFFICIENCY OF DAIRY PLANTS

The paper discusses methods for evaluating the efficiency of enterprises. Much attention is paid to the specific methods used to determine the efficiency of milk processing plants, the use of which will draw conclusions and outline prospects for further development of these enterprises.

Key words: method of research, efficiency of operation, dairy enterprise.

МЕТОДОЛОГІЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МОЛОКОПЕРЕРАБАТЮВАЮЩИХ ПІДПРИЄМСТВ

В статье рассматриваются методы оценки эффективности функционирования предприятий. Большое внимание обращено на конкретные методы, применяемые для определения эффективности функционирования молокоперерабатывающих предприятий, использование которых позволит сформулировать выводы и наметить перспективы дальнейшего развития данных предприятий.

Ключевые слова: метод исследования, эффективность функционирования, перерабатывающие предприятия.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливим науковим та практичним завданням. В умовах трансформаційних перетворень агропромислового комплексу України притаманна деяка суперечність між теорією та практикою економічних відносин, що спонукає до пошуку та вибору нових

Кобрин Л.М.

підходів оцінки економічної ефективності функціонування його складових. Не є винятком і молокопродуктовий підкомплекс, сучасний стан якого свідчить про необхідність розробки дієвих механізмів, методик, схем, важелів і методів оцінки ефективності його функціонування, що дозволить забезпечити сталий розвиток молокопереробних підприємств.

Актуальність проблеми наукового обґрунтування ефективності обумовлена відсутністю єдиного погляду щодо її визначення, що зумовлено специфікою галузей національної економіки, в тому числі і молокопереробної промисловості. Тому, першочерговим завданням економічної науки є виявлення методів, що дозволять реально висвітлити напрям подальшого розвитку молокопродуктового підкомплексу загалом, та його структурних одиниць – молокопереробних підприємств, з урахуванням притаманних їм категорій, законів та особливостей функціонування [1, С. 36-40].

Аналіз останніх досліджень у яких започатковано вирішення проблеми. Проблематиці вивчення методології оцінки економічної ефективності виробництва молочної продукції присвячено науковій праці багатьох учених: Г.В. Черевка, П.С. Березівського, С.І. Канцевича, О.М. Шпичака, П.Т. Саблука, С.В. Васильчака, В.Г. Андрійчука та ін. Зокрема, П.С. Березівський вважає, що критерій ефективності можна виразити формулою – максимум продукції при мінімумі виробничих витрат. Зростання ефективності виражається у зменшенні сукупних витрат живої та уречевленої праці на одиницю продукції. Будь-яка економія виробничих витрат у кінцевому підсумку зводиться до економії робочого часу. Критерієм ефективності виробництва є економія часу, досягнення найбільшого результату за найменших витрат суспільної праці [1, С. 22-23]. С.І. Канцевич стверджує, що будь-яка їх економія в кінцевому підсумку зводиться до економії робочого часу, тому зростання ефективності виражається у зменшенні сукупних витрат живої та уречевленої праці з розрахунку на одиницю продукції. Отже, критерієм ефективності виробництва є економія часу, досягнення найбільшого результату при найменших витратах суспільної праці [2, С. 36-40]. Найбільш узагальнюючим показником економічної діяльності підприємства, на думку Г. В. Черевка, є рентабельність. У цьому показнику відображаються результати затрат не лише живої, а й уречевленої праці, ступінь використання засобів виробництва, якість реалізованої продукції, рівень організації виробництва та його управління [3].

Проте, незважаючи на велику кількість досліджень у цій сфері, дане питання залишається актуальним і обумовлює необхідність проведення ґрунтовних наших досліджень.

Цілі статті. Завдання дослідження полягає в обґрунтуванні найбільш важливих методів оцінки ефективності функціонування молокопереробних підприємств.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Провідним компонентом будь-якої наукової роботи є методологія досліджень, яка визначає принципів підхід до вивчення економічних явищ та процесів, вивчаючи принципи побудови, форми організації та способи науково-пізнавальної діяльності. На відміну від методології, метод дослідження – це його шлях [4, С. 54-58]. За словами С. В. Мочерного жодна наука не може обійтися без таких філософських категорій, як причина, наслідок, необхідність, сутність, зміст, закон та ін. Тому методологічною основою будь-якого економічного дослідження є діалектичний метод пізнання, який виступає, з одного боку, безпосереднім способом побудови економічних концепцій, теорій, гіпотез тощо, шляхом формування певного комплексу принципів, передумов, орієнтирів у формі понять, ідей, а з іншого – опосередкованим, через метод економічної теорії і передусім політичної економії [5, С. 3]. З огляду на це, теоретико-методологічною основою проведеного нами дослідження став діалектичний метод пізнання економічних процесів і явищ, що дозволило, визначити роль та значення молокопереробних підприємств для розвитку національної економіки України, а також розкрити особливості та обґрунтувати необхідність їх функціонування на ефективній основі. Тоді як висновки щодо порівняння різних поглядів і економічних теорій із використанням багаторічного практичного матеріалу, вивчення якого є обов'язковим компонентом наукового дослідження, дають можливість виявити взаємозв'язок та взаємозумовленість різних чинників об'єктивного і суб'єктивного характеру, втілених у виробничих ресурсах та структурі виробничих витрат із результатами функціонування господарюючих суб'єктів в різних організаційно-економічних умовах. Такий методологічний підхід до вивчення проблеми ефективності функціонування молокопереробних підприємств дозволяє одержати обґрунтовані та достовірні результати, що слугуватимуть базою для висновків та окреслення перспектив щодо подальшого їх розвитку.

На основі діалектичного підходу для вивчення структури економічних явищ використовується метод синтезу, що передбачає уявне об'єднання окремих елементів об'єкта дослідження в єдине ціле. На противагу синтезу аналіз передбачає розчленування на складові частини об'єктів господарської діяльності та економічних категорій, при цьому кожен структурний елемент детально вивчається. Для цього на основі теорії і практики, враховуючи мету аналізу та вибравши його об'єкт, рекомендуємо обрати методику оцінки ефективності функціонування молокопереробних підприємств, що дозволить виявити можливості їх економічного відродження.

Діалектика розглядає розвиток всіх економічних явищ та процесів в динаміці від простих і абстрактних категорій до складних і конкретних, даючи змогу виявити закономірності та обґрунтувати перспективи їх розвитку, застосовуючи при цьому історичний та логічний методи пізнання причинно-наслідкових зв'язків. Використання історичного методу дозволяє довести переваги приватної власності на засоби виробництва над державною, а також оцінити ефективність їх використання та проаналізувати розвиток молокопереробних підприємств у період трансформаційних перетворень.

Ряд питань щодо окреслення напрямів ефективного функціонування молокопереробних підприємств досліджується за допомогою абстрактно-логічного методу, результатом застосування якого є нові поняття і категорії, які розвивають сутність досліджуваного економічного явища.

Монографічний метод дослідження, що є найбільш простим і менш трудомістким, дає відповіді на ряд запитань окремого підприємства з конкретними умовами виробництва. Однак при проведенні цього дослідження можливий вплив деяких суб'єктивних факторів на результати діяльності молокопереробних підприємств, тому при проведенні аналізу необхідно визначитися із його масштабністю [6, С. 93-96]. Зважаючи на те, що на масовому матеріалі краще простежуються загальні тенденції та закономірності – зазначений метод, як правило, використовується в сукупності із статистично-економічним методом. Він допомагає дослідити динамічні коливання кількості молокопереробних підприємств та обсягів виробленої ними молочної продукції, залежно від змін у соціально-економічному та організаційно-правовому середовищі. На основі цього методу визнається вплив реформування відносин

власності в переробній та аграрній сферах АПК, на ефективність функціонування молокопереробних підприємств.

У ході проведення системного аналізу молокопереробні підприємства розглядаються як система, для якої визначено цілі та умови функціонування. Аналогічно і їх господарська діяльність також розглядається як система, що складається з трьох взаємопов'язаних елементів: ресурсів, виробничого процесу і готової продукції. Умови ефективного функціонування молокопереробних підприємств визначено системою довготермінових економічних нормативів та зовнішньоекономічними зв'язками.

Загалом сутність системного підходу зводиться до того, що діяльність будь-якого структурного елемента молокопереробного підприємства, що є його підсистемою здійснює певний вплив на діяльність усіх інших його частин. У системному підході в виділяють структуру зв'язків між елементами системи та між досліджуваною системою і системами, які взаємодіють з нею. При цьому вивчається вся система зв'язків і відносин, весь комплекс підсистем і їх найважливіших параметрів за тривалий період часу, що дозволяє оцінити динамічні зміни у функціонуванні підприємства. В їх якості можуть виступати кількісні значення, а також спеціальні показники підприємства.

Розрахунково-конструктивний метод використовують для виявлення впливу економічних, політичних, соціально-демографічних, географічних та чинників конкурентного середовища на ефективність функціонування молокопереробних підприємств та окреслити на цій основі перспективи їх подальшого розвитку.

Висновки. Застосування розглянутих методів дослідження, зокрема економіко-статистичного, розрахунково-конструктивного та монографічного, дозволить визначити й проаналізувати економічні показники функціонування молокопереробних підприємств. Кількість яких варіює залежно від розміру підприємства, що слід врахувати при побудові методологічно виміральної системи показників ефективності функціонування молокопереробних підприємств. Вона повинна характеризувати ступінь результативності виробництва і здійснювати оцінку її в динаміці, а також сприяти виявленню резервів збільшення економічного ефекту при мінімальному залученні додаткових ресурсів, тим самим якнайповніше відображати суть критерію ефективності.

1. Березівський П.С. Ефективність виробництва і формування ринку продуктів скотарства у Карпатському регіоні / П.С. Березівський. – Львів: Українські технології, 1998. – 256 с.
2. Канцевич С.І. Удосконалення оцінки економічної ефективності виробництва продукції молочного скотарства / С.І. Канцевич // Економіка АПК. – 2010. – №1. – С. 36-40.
3. Економіка підприємств: навчальний посібник / Г. В. Черевко, Ф.В. Горбонос, Г.Б. Іваницька, Н. Ф. Павленчик : за заг. ред. Г. В. Черевка. – Львів : Априорі, 2004. – 384 с.
4. Вантух В. П. Методика дослідження ресурсного потенціалу в АПК / В. П. Вантух // Економіка АПК. – 2006. – №4. – С. 54-58.
5. Немчинов В. С. Избранные произведения в 6 томах. Наука : М. : – Т.3. – 1967. – 490 с.
6. Губарик О.М. Методологічні основи оцінювання ефективності фермерських господарств / О.М. Губарик // Держава і регіони. – 2009. – № 10. – С. 105–109.